

Kinestētiskās empātijas jēdziens: tā lietojums mākslu terapijas praksē

Indra Majore-Dūšele

Rīgas Stradiņa universitāte, Rehabilitācijas fakultāte, Latvija

Ievads. Mākslu terapijai kā jaunai profesijai Latvijā ir nozīmīgi strādāt pie mākslu terapijas terminoloģijas izveides tā, lai tā ne tikai veidotu vienotu izpratni par lietojamiem jēdzieniem pašu mākslas terapeitu vidū, bet būtu integrējama un saprotama arī veselības aprūpes vidē, mākslas terapeitam strādājot multidisciplināras komandas sastāvā. Mākslas terapeitu praksē lietojamo jēdzienu izpēte tika uzsākta jau iepriekšējo gadu RSU konferencēs.

Kinestētiskā empātija (angl. *kinesthetic empathy*) – pieskaņošanās forma, kas ļauj izjust cita cilvēka sajūtas, emocijas, jūtas un attieksmes, pielāgojot sava ķermeņa pozu un / vai kustības, “pielaikot” un saprast cita cilvēka emocionālo un sajūtu pieredzi. Šis fenomens ir īpaši nozīmīgs deju un kustību terapeitu praksē, kas strādā ar ķermeņa un psihs mijiedarbību, kur deju un kustību terapeita ķermenis un kinestētiskās empātijas spēja ir nozīmīgs terapeitiskā procesa instruments. Kinestētiskās empātijas jēdziens literatūras apskatos sasauca ar pieskaņošanās, atspoguļošanas, ķermeņa apzinātības un somatiskās kontrtransferences jēdzieniem, un tās skaidrojums rodams neirozinātnes atklājumos par spoguļneironu sistēmas darbību. Kinestētiskā empātija ir jēdziens, kas tiek lietots arī sportā, kinezioloģijā, dejas mākslā, psiholoģijā, kognitīvajās zinātnēs un fenomenoloģijā, bet empātijas jēdziens ir būtisks psiholoģijas zinātnes koncepts.

Darba mērķis un metodes. Aktualizēt kinestētiskās empātijas jēdziena robežas mākslu terapijas praksei, iezīmēt atšķirības ar citiem saistītajiem jēdzieniem. Izmantota primāro un sekundāro avotu analīze, ekspertu vērtējumi, kā arī gadījumu studijas.

Rezultāti. Kinestētiskā empātija ir viena no empātijas komponentēm, ko nodrošina spoguļneironu sistēmas darbība, kas ļauj pieredzēt citu cilvēku domas un jūtas ar iemiesotas simulācijas starpniecību. Lai arī kinestētiskā empātija ir spoguļneironu sistēmas nodrošināta vispārīga īpašība, tomēr to ietekmē personības attīstības vēsture, agrīnās piesaistes kvalitāte un sociokulturālais konteksts. Kinestētiskās empātijas nozīme tiek vērtēta dažādos kontekstos – estētiski mākslinieciskajā, kinezioloģiskajā, bet īpaša nozīme šim konceptam tiek piešķirta t. s. psihs-ķermeņa pieejās, pie kurām pieder arī mākslu terapija. Attieksme pret kinestētiskās empātijas fenomenu ir kā pret nozīmīgu iemiesotas pieredzes aspektu, kas ļauj dziļāk izprast cita cilvēka (klienta/pacienta) intrapsihisko realitāti.

Secinājumi. Kinestētiskās empātijas jēdziens ir pietiekami sarežģīts jēdziens, kas tiek skaidrots ar citu līdzīgu jēdzienu starpniecību. Kinestētiskā empātija tiek pamatota ar spoguļneironu sistēmas darbību, un mākslu terapijā tā tiek izmantota kā nozīmīgs terapeitisko attiecību instruments.